

Täysistunto

Keskiviikko 2.12.2015 klo 13.59—20.20

11. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2014

Kertomus K 3/2015 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 7/2015 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 7/2015 vp. Edustaja Lapintie, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.44 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2014 valiokunta on antanut yksimielisen mietinnön, ja nostan nyt tässä muutaman asian esille.

Ensinnäkin Suomen kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle, joka muodostuu oikeusasiamiehestä, Ihmisoikeuskeskuksesta ja sen ihmisoikeusvaltuuskunnasta, myönnettiin joulukuussa 2014 korkein mahdollinen A-status. Tämä A-status on sen vuoksi merkittävä, että sen kansainvälinen merkitys on suuri. Sen saaneella instituutiolla on muun muassa puheoikeus Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvostossa.

Oikeusasiamiehen kertomuksessa on vuosittain teema, ja vuonna 2014 se on ollut vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen. Tällä teeman valinnalla ennakoitiin sitä, että oikeusasiamiehelle on tulossa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen mukaisia erityistehtäviä.

Perustuslakivaliokunta pitää myönteisenä sitä kehitystä, että oikeusasiamiehen toiminnan painopiste on viime vuosina siirtynyt yhä selvemmin viranomaisten toiminnan valvonnasta ihmisten oikeuksien edistämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että viranomaistoiminnan ohjaavia, oikeustilaa kehittäviä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviä vaikutuksia edelleen kehitetään jatkossa oikeusasiamiehen toiminnassa.

Oikeusasiamies Jääskeläinen nostaa puheenvuorossaan esille tarpeen kehittää eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerien tehtävien jakoa siten, että tehtävät olisivat mahdollisimman vähän päällekkäisiä. Oikeusasiamies katsoo, että järjestelmä nykyisellään ei ole kansalaisten ja yhteiskunnan kannalta tehokkain ja tarkoituksenmukaisin. Esimerkiksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen voimaantulon myötä oikeusasiamiehelle tulee erityistehtäviä. Oikeusasiamies toteaa tässä vuosikertomuksessa, että olisi epätarkoituksenmukaista, jos myös oikeuskansleri käsittelisi tuon tehtävän piiriin kuuluvia asioita. Kun oikeusasiamies ja oikeuskansleri käsittelevät samanlaisia asioita samalla toimivallalla, myös asioiden lopputulosten ja toimenpiteiden pitäisi olla samanlaisia riippumatta siitä, kumpi asiaa on käsitelty. Eroja syntyy yksilön oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

keuksien edistämiseen tai tietyn hallinnonalan viranomaistoiminnan ohjaamiseen ja oikeustilan kehittämiseen tähtäävissä toimenpiteissä.

Perustuslakivaliokunta on aikanaan vuonna 2014 ihmisoikeusselonteon yhteydessä antamassaan lausunnossa todennut, että erityisesti taloudellisesti vaikeina aikoina on tärkeää, että niukat resurssit hyödynnetään tehokkaasti, niin että myös uudet tehtävät pystytään hoitamaan eikä valvontajärjestelmään synny aukkoja. Näitä edellä mainitussa lausunnossa 52/2014 esitettyjä näkemyksiä valiokunta pitää edelleen tärkeänä, pitää tärkeänä myös sitä, että eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin työnjakoa ja yhteistyön kehittämismahdollisuuksia selvitetään.

Apulaisoikeusasiamies Sakslin ottaa omassa puheenvuorossaan esille EU:n perusoikeuslottuvuuden ja katsoo, että perusoikeuskirjan merkitys lainsäädännön valmistelussa ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on viime vuosina vahvistunut. Euroopan unionin tuomioistuimella on merkittävä rooli perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisessa. Vuonna 2014 tuomioistuin teki 190 perusoikeuskirjaa koskevaa ratkaisua, joissa se antoi jäsenvaltioiden tuomioistuimille ohjausta muun muassa siitä, milloin perusoikeuskirjaa on sovellettava, velvollisuudesta tulkita johdettua oikeutta perusoikeuskirjan valossa sekä oikeuksien sisällöstä, kuten hyvästä hallinnosta.

Myös suuri valiokunta on todennut, että perusoikeuskirjan merkitys on kasvanut Euroopan unionin toimielinten toiminnassa, erityisesti lainsäädännön valmistelussa, ja samalla Euroopan unionin tuomioistuimen rooli perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisessa on vahvistunut sen tulkittaessa Euroopan unionin perusoikeuskirjaa oikeuskäytännössään. Euroopan unionin merkitys perus- ja ihmisoikeustoimijana on kasvanut, ja unionin lainsäädäntö vaikuttaa merkittävästi oikeuksien toteutumiseen kansallisella tasolla. Euroopan unionin perusoikeusnormit tulee tuoda nykyistä vahvemmin kansallisen tason viranomais- ja tuomioistuintoimintaan, ja tulee lisätä tietämystä perusoikeuskirjan suojaamien oikeuksien ja periaatteiden sisällöstä ja niitä koskevasta soveltamiskäytännöstä. Näin siis suuri valiokunta lausunnossaan 6/2014.

Laillisuusvalvojat, muut valvontaviranomaiset, tuomioistuimet ja muut ihmisoikeustoimijat ovat tässä keskeisessä asemassa. Oikeusasiamiehellä on tärkeä rooli unionin perusoikeuskirjan turvaamien oikeuksien toimeenpanon ja edistämisen valvonnassa. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön painoarvo eurooppalaisen perusoikeuskäsityksen muovaajana kasvanee myös tulevaisuudessa. Siksi on tärkeää, että Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan tuomioistuinten tulkintoihin.

Perustuslakivaliokunta yhtyy apulaisoikeusasiamiehen arvioihin Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön merkityksestä eurooppalaisen perusoikeuskäsityksen muovaajana ja pitää tärkeänä, että EU-tuomioistuimessa vireillä olevien perusoikeusasioiden seuranta ja Suomen osallistumista niiden käsittelyyn tehostetaan. Samoin valiokunta pitää toivottavana, että myös oikeusasiamies osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan Euroopan unionin tuomioistuimessa vireillä olevien tapausten arviointiin perusoikeusnäkökulmasta.

Valiokunnan kannanottoehdotuksena on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

18.52 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Kertomuksessa on ensimmäistä kertaa oma jakso vammaisten henkilöiden oikeuksista. Nopeasti pääteltynä voikin hyvin kysyä: Nytkö vasta? Eikö vammaisilla ole ollut tähän asti oikeuksia? Kyse on kuitenkin siitä, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten välistä työnjakoa muutettiin huhtikuun alusta lukien siten, että oikeusasiamiehen ratkaistavaksi tulee asiaryhmästä riippumatta kantelut, joissa on kyse vammaisten henkilöiden oikeuksista. Mielestäni tämä on hyvä muutos.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen on ollut kertomusvuonna myös erityisteemana. Teema on ollut erittäin ajankohtainen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointia valmistelleen työryhmän ehdottama vammaissopimuksen 33.2 artiklan mukaisia tehtäviä Suomen kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle, jossa on vahvasti ollut mukana juuri eduskunnan oikeusasiamies. Tässä vammaissopimuksessa määritellyt tehtävät ovat yleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen, suojelu ja seuranta. Hallituksen esityksessä 284/2014 esitetään oikeusasiamiehen hoitavan oman toimivaltansa puitteissa myös näitä vammaissopimukseen kuuluvia tehtäviä. Oikeusasiamies toimii tässä sekä laillisuusvalvojana että perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvojana ja edistäjänä.

Suomen lainsäädännössä vammaisuutta määritellään eri tavoin eri laeissa ja tilanteissa. Mielestäni määritelmät ovat vähintäänkin sekavia eivätkä aina toisiaan täydentäviä. Tärkeimmässä, vammaispalvelulaissa, vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden vuoksi on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoritua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Mielestäni tämäkin olisi jo riittävä määritelmä vammaisuudesta. Kuitenkin myös vammaissopimuksessa on hyvä määritelmä vammaisuudesta. Se määrittelee vammaisiksi henkilöiksi ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka voi vuorovaikutuksesta erilaisten esteiden kanssa estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Olisi hyvä, jos ja kun päästäisiin mahdollisimman yksinkertaiseen määritelmään ja että niitä olisi mahdollisimman vähän.

Määritelmiä tärkeämpää on kuitenkin, että vammaisen henkilö saa yhdenvertaisena ne palvelut ja oikeudet, mitkä hänelle kuuluvat. Vammaissopimus edellyttää ihmisoikeuksien kunnioittamista ja huomioon ottamista kaikilla elämän osa-alueilla. Tiedän kokemuksesta, että monessa kunnassa ja kaupungissa ei vammaislaki ole saanut vielä sitä arvoa, mikä sille kuuluu. Laillisuusvalvonnassa on tullut kaikilla hallinnonaloilla tarkasteltavaksi vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen. Tapauksissa, jotka liittyivät vammaisten henkilöiden oikeuksiin, ratkaistiin tämän kertomuksen mukaan viime vuonna 161 asiaa. Toimenpiteisiin näistä johti peräti 67 kantelua eli peräti 41 prosenttia. Toimenpideprosentti on kanslian keskiarvoa huomattavasti korkeampi. Yhteensä 105 vammaista henkilöä koskevaa ratkaisua oli sosiaalihuollon asiaryhmässä.

Vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin liittyvissä kanteluissa oli hyvin usein kysymys palveluita koskevasta päätöksentekovelvollisuuden laiminlyönnistä sekä hakemuksen käsittelyn viivästymisestä ja vaikeavammaisen kuljetuspalveluista ja henkilökohtaisen avun järjestämisestä. Minuun ovat ottaneet tämänkin vuoden aikana useat vaikeavammaisen lapsen vanhemmat yhteyttä ja kertoneet, että kunnilta päätökset tulevat hitaasti ja lapselle on vaikea saada kuljetuspalveluita ja henkilökohtaista apua, vaikka vaikeavammaisen lapsi olisi siihen oikeutettu. Yleensä tässä on kyse siitä, että kunta tai kaupunki haluaa säästää rahaa, vaikka kuntatalous olisi jo valmiiksi plussalla.

Suomi hyväksyi YK:n vammaisten yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan jo toukokuussa 2007. Sopimuksen ratifiointi on kuitenkin siirtynyt, koska Suomen itsemääräämis-oikeuslakien pitää olla yhdenmukaiset sopimuksen artikloiden kanssa. Suomi on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

viimeisiä EU-maita, joissa sopimusta ei ole vielä saatettu voimaan loppuun asti, ja pidän sitä aikamoisena miinuksena Suomen maineelle. Eduskunta on toki hyväksynyt YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen maaliskuussa 2015, kuten jo aikaisemmin mainitsin. Eduskunta kuitenkin edellytti, että vammaisten itsemääräämisoikeuteen liittyvistä rajoituksista on säädettävä lailla ennen kuin sopimus voidaan lopullisesti ratifioida. Muussa tapauksessa Suomen kansallinen lainsäädäntö ei olisi sopusoinnussa sopimuksen artiklan kanssa. Tässä sopimuksessa taataan vammaisille tädet ihmisoi-keudet, estetään syrjintää sekä edistetään esteettömyyttä. (Puhemies koputtaa) Pidän sopi- muksen ratifioimista erittäin tärkeänä asiana.

18.58 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies ja me muut matti- ja maijamyöhäiset, jot- ka täällä vielä jaksamme olla ja puhua! Halusin nostaa tuosta perustuslakivaliokunnan mie- tinnöstä yhden asian ylös, ja Annika Lapintie valiokunnan puheenjohtajana ansiokkaasti ja erittäin hyvin kuvasikin tätä tilannetta. Itse olin erittäin ilahtunut tästä eduskunnan oikeus- asiamiehen esille tuomasta kehitystarpeesta, jossa hän katsoo, että eduskunnan oikeusasia- miehen ja oikeuskanslerin tehtävänjakoa voisi tarkastella, koska se on osittain päällekkäis- tä ja se ei ole kansalaisten ja yhteiskunnan kannalta tehokkain eikä tarkoituksenmukaisin tapa. Tässä tilanne on vielä se, että tästä tehtävänjaosta voidaan säätää tavallisella lailla ka- ventamatta kummankaan laillisuusvalvontaa koskevan viranomaisen toimivaltaa. Oikeus- asiamies katsoo, että tehtävissä on tapahtunut eriytymistä ja erikoistumista, mikä puoltaa tehtävien jakoa, ja tehtävät ovat siis osittain päällekkäisiä, ja se ei ole tarkoituksenmukai- ta. Valiokunta on tosiaan nyt lausunnossaan, kuten aikaisemminkin, perustuslakivaliokun- ta, toivonut tämmöistä selvitystä. Nyt on toistettu tämä asia, että halutaan, että nämä oike- usasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjaon ja yhteistyön kehittämismahdollisuudet selvite- tään.

Sitten tarkastelen vielä pikkuisen sitä, että oikeuskansleri ei suhtautunut tähän yhtä myönteisesti. Tämä lausunto, mikä meillä oli kirjallisesti — ja kuulimme-kin häntä valio- kunnassa — on kriittinen, ja rohkeampi sanoisi, että siinä oli hieman tuohtumustakin, mut- ta itse en ole niin rohkea, että sanoisin näin. Joka tapauksessa oikeuskansleri katsoo, että hän saa tietoa tässä työssään olemalla mukana eri lainsäädännön kehittämishankkeissa, oh- jaustyössä ja valvonnassa. Tästä tulee oikeuskanslerille tietoa siitä, miten viranomaisko- neisto toimii. No, itse en oikein tätä perustelua sillä lailla näe hyvin keskeisenä. Tietoa han- kitaan lukemalla asiakirjoista, niinhän kaikki viranomaiset tietysti joutuvat jatkuvasti teke- mään, niin että se, että pysyy ajan tasalla, ei edellytä — eikä saakaan edellyttää — sitä, että täytyy itse juuri niitä päätöksiä tehdä. Samoin oikeuskansleri katsoo, että kun on päällekkäistä toimivaltaa, niin tehtäviä kirjataan siellä kansliassa mutta niitä sitten rutiininomai- sesti jaetaan virastojen kesken, että ei samaa asiaa ratkaista kahteen kertaan. Mutta menee tähänkin aikaa, ja tässä saattaa kuitenkin tulla semmoisia tilanteita, että oikeuskansleri esi- merkiksi sitten kuitenkin katsoo, että hän haluaa sen ratkaista.

Ja se, mikä minun mielestäni tässä on oikeastaan tärkein asia, on se, että meillähan on tänä päivänä myös tuomioistuimissa erikoistumista ja eriytymistä. Meillä on hyvin paljon oikeudenaloja, ja kukaan ei voi olla kaikkien alojen asiantuntija, ja silloin erityisesti koros- tuu se osaaminen ja se, että teet hyvinkin paljon niitä saman alueen asioita, aina se osaami- nen tulee syvemmäksi. Esimerkkinä voisin sanoa eduskunnan vanhemman oikeusasiamie- hensihteerin Mikko Sarjan osaamisen holhoustoimen ja edunvalvonnan puolella. Siellä nä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

kyy ratkaisuihin, että hänellä on erittäin syvä osaaminen, ja silloin ne ratkaisut ovat oikeampia ja myös johdonmukaisia.

Minusta on siis erittäin suositeltavaa, että tämä tutkitaan, ja erityisesti, kun meillä on nämä norminpurkutalkoot, silloin jokainen instituutio — oli se sitten kuinka vanha tahansa tai kuinka toimiva viranomaisen itsensä mielestä — tulee uudelleen tarkastella.

19.03 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Hyvä eduskunnan oikeusasiamies! Tässä oikeusasiamiehen kertomuksessa sivulla 77 on kiinnitetty huomiota niin sanottujen paperittomien perustarpeiden täyttämiseen, jossa oikeusasiamiehen mukaan on puutteita ja epäselvyyttä, ja, sanoisinko, pahoittelevassa hengessä — näin minä luen — tässä kertomuksessa todetaan, että kertomusvuonna annettiin hallituksen esitys, jolla eräiden niin sanottujen paperittomien oikeutta terveyspalveluihin olisi parannettu, mutta esitys raukesi.

Haluan sanoa, että Suomen eduskunnan ja Suomen kansan on syytä olla kiitollinen edustaja Rajamäelle, joka viime vaalikaudella aikaansai sen, että mainittu hallituksen esitys raukesi — siis mainittu Stubbin hallituksen esitys. Nimittäin jo ensi vuonna ja viimeistään vuonna 2017 meillä tulee olemaan tässä maassa tuhansia paperittomia eli laittomasti maassa olevia henkilöitä, ja siis kyse on henkilöistä, jotka ovat hakeneet turvapaikkaa Suomesta mutta joiden kohdalla ei ole katsottu olevan aihetta turvapaikan myöntämiseen tai oleskeluluvan myöntämiseen humanitäarisin perustein ja jotka sen vuoksi on päätetty maasta käännättää mutta jotka tästä käännättämisestä huolimatta ovat käytännössä Suomeen jääneet. Eli meillä tulee olemaan tuhansia tällaisia ihmisiä Suomessa.

Koko suomalainen yhteiskunta pyrkii siihen, että nämä ihmiset poistuisivat Suomesta mahdollisimman pian, koska he ovat täällä laittomasti. Jos me olisimme säätäneet lain, jolla näiden ihmisten terveyspalveluja olisi laajennettu siitä, mikä nyt on oikeustila — jokaiselle tietysti kuuluu oikeus kiireellisiin terveyspalveluihin — erilaisiin kroonisiin sairauksiin ja muihin, niin luuleeko kukaan, että se olisi edistänyt näiden henkilöiden vapaaehtoisia lähtemistä Suomesta? Ei varmasti. Haluan sanoa, että vaikka — luen ehkä vähän rivien välistä — oikeusasiamies ilmeisesti tällaista niin sanottua ihmisoikeusmyönteistä tulkintaa edustaen pitää tämän lain säätämättä jäämistä ongelmana, niin itse olen erittäin tyytyväinen siihen, että tätä virhettä me emme viime vaalikaudella tehneet.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä sivulta 182 alkaen käsitellään laajemmin ulkomaalaisasioita, ja kun tämä maahanmuuttokriisi Euroopassa ja Suomessakin on erittäin ajankohtainen, niin haluan siitä tässä yhteydessä muutaman sanan lausua mutta tietysti, vaikka sanottavaa olisi paljon, lähinnä siitä näkökulmasta, mikä liittyy näihin ihmisoikeustulkintoihin ja tätä kautta ainakin minun tulkintani mukaan myös tämän asian käsittelyn yhteyteen.

Meillä tällä hetkellä on Suomessa yli 30 000 turvapaikanhakijaa. Tässä kertomuksen sivulla 183 kerrotaan, että vuonna 2014 näitä hakijoita oli 3 651 ja vuonna 2013 oli 3 238, eli jokainen näkee, että puhutaan noin kymmenkertaisesta määrästä. Tähän liittyy erittäin paljon isoja haasteita suomalaiselle yhteiskunnalle, joista meidän pitää yrittää selviytyä.

Mutta näihin ihmisoikeuskysymyksiin ja kansainvälisten sopimusten tulkintaan liittyen haluan nostaa esille yhden kysymyksen, joka tänä päivänä keskusteluttaa koko suomalaista yhteiskuntaa aika paljon, mistä keskustelusta eduskuntakaan ei voi olla sivussa. Se koskee muutamien turvapaikanhakijoiden tekemiä törkeitä rikoksia, tapahtuneita törkeitä rikoksia, lähinnä raiskauksia, joista muutamia turvapaikanhakijoita epäillään. Haluan sanoa, että nämä turvapaikanhakijat näillä teoillaan pilaavat kaikkien turvapaikanhakijoiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

mainetta ja itse asiassa maahanmuuttajien mainetta. Näinhän ei saisi olla, mutta näinhän tapahtuu. Voitte kuvitella, miten raivostuneita näille muutamille ihmisille ovat muut turvapaikanhakijat tai esimerkiksi Suomessa asuvat samoihin vähemmistöihin kuuluvat maahanmuuttajataustaiset ihmiset. Sen lisäksi, että he pilaavat muiden mainetta, he aikaansaavat turvattomuudentunnetta laajasti suomalaisten keskuudessa niillä paikkakunnilla, missä näitä vastaanottokeskuksia on.

Nyt tulee kysymys: mitä me voimme tehdä? Minun mielestäni viestin pitäisi olla täysin selvä: raiskaajalla ei ole mitään asiaa Suomeen, ei mitään edellytyksiä saada oleskelulupaa, ja päinvastoin hänet pitäisi palauttaa lähtömaahan mahdollisimman pian. Näin ajattelee yleinen oikeustaju mielestäni, ja näin ajattelen minäkin. Raiskaajalla, joka tulee tänne, tekee törkeän seksuaalirikoksen, ei pitäisi olla mitään oikeutta jäädä Suomeen, saada oleskelulupaa, vaan päinvastoin hänet pitäisi palauttaa mahdollisimman pian lähtömaahan.

Asia ei valitettavasti ole näin yksinkertainen. Kuten me olemme voineet mediasta lukea, Geneven pakolaissopimus (Puhemies koputtaa) ja ainakin sen, sanoisiko nyt sitten, ihmisoikeusmyönteinen tulkinta johtaa helposti siihen, että tällä perusteella turvapaikkaa ei voida olla myöntämättä. Se on totta, että jos henkilöä varsinaisesti vainotaan ja hänellä olisi kriteerit saada turvapaikka, niin tällä perusteella näiden sopimusten mukaan ja meidän lakiemme mukaan ei voida olla myöntämättä. (Puhemies koputtaa) Mutta käytännössä meillä on keinoja estää näissä yhteyksissä oleskeluluvan myöntäminen, koska useimpien kohdalla olisi kyse niin sanotun toissijaisen suojelun perusteella (Puhemies: Aika!) saatavasta oleskeluluvasta. Vaikka me emme myöntäisikään oleskelulupaa, niin erikseen on kysymys siitä, saadaanko tällainen ihminen Suomesta pois.

Lopuksi, rouva puhemies — kiitos kärsivällisyydestä — haluan sanoa, että on välttämättöntä, että suomalaiset viranomaiset onnistuvat antamaan sen viestin kaikille Suomessa oleville turvapaikanhakijoille, että raiskaajat eivät saa oleskelulupaa Suomeen ja joutuvat palaamaan lähtömaahansa mahdollisimman pian. Tämä on tehokkain keino estää (Puhemies: Aika!) tällaisten rikosten toistuminen ja esiintyminen, ja tällainen viesti meidän pitää pystyä antamaan. (Eduskunnasta: Hyvä puhe!)

19.11 Pirkko Mattila ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia oikeusasiamiehelle tästä kertomuksesta — osoittaa pitkää perinnettä suomalaisessa oikeusvalvonnassa! Onnittelut myös ihmisoikeuksien A-statuksen saamisesta! Eduskunta hyväksyy oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin toimintakertomukset perinteisesti aika vähin puhein ja harvalukuisin yleisöin. Kertomus on eri hallinnonalamme kattava ja ottaa kantaa oikeisiin asioihin. Meillä on kansainvälisesti mitattuna hyvä hallinto, sellainen, josta moni valtio voi vasta haaveilla. Ihmisoikeusinstituutio, jonka osana on siis oikeusasiamies, on merkittävä osa länsimaista oikeusvaltioperiaatetta.

Sallittakoon muutama kritiikin sana kuitenkin. Tuon viestiä julkisuudessa käydyistä keskustelusta ja kansalaisilta saamastani palautteesta. Kuulen jatkuvasti niitä puheita, etteivät kantelut laillisuusvalvojille johda mihinkään, eli kritiikkiä tulee näistä lukuisista "ei anna aihetta" -päätöksistä. Voidaan toki sanoa, että puheissa on hävinneen pettymyksiä, mutta haluan kuitenkin tuoda myös terveisiä heiltä, jotka esittävät huolensa hallintokulttuuriamme kohtaan.

Tarkastaessaan eri toimielimiä laillisuusvalvojat voisivat kiinnittää huomiota juuri tuomioistuinten osaamiseen eli — kuten Vaasan hovioikeuden eläkkeellä oleva presidentti Erkki Rintala sanoi — tuomioiden hyvyyteen. Eilen taisi mediassa olla juttu, miten rais-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

kauksesta ja pahoinpitelystä tuli ehdollinen tuomio ja korvaus uhrille 100 euroa. Professori Terttu Utriainen on useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomionsa juuri raiskaustapauksista annettuihin tuomioihin.

Liikkuessani vaalipiirissäni hyvin usein saan kuulla jonkun oikeudettomaan tilaan joutuneen kansalaisen kysymyksen, miten pääsee oikeuksiinsa. Kun kansalaiset kokevat jääneensä oikeudettomaan tilaan, jotkut käynnistävät valitusprosessin. Kun kyseessä on lupamenettelyihin ja elinkeinoelämään liittyvä asia, joka voi vasta vuosien valituskierroksen jälkeen päättyä valittajan kannalta positiiviseen lopputulokseen, keskustelevalammalla hallintotavalla tämä positiivinen lopputulos olisi mitä todennäköisimmin voitu antaa jo asian tultua vireille.

Hyvästä hallinnosta puhui myös muun muassa tarkastusvaliokunta viime kaudella, eli hallinto on osa talouden tuotantopotentiaalia. Luvituksen parhaasta — tai huonosta — päästä esimerkki: Vapon lupahakemuksen käsittely kesti valitusasteissa yhdeksän ja puoli vuotta, minkä jälkeen lupa tuli. Olisiko tämä sama oikeudenmukainen päätös voitu tehdä jo aiemmin? Nyt hallintomenettelyt viivyttivät luvan saantia ja toiminnan aloittamista. Voi kysyä näitten valitusten hintaa talousvaikeuksissa rypevän maamme talouteen ja sitä, jos mietitään yhdeksää ja puolta vuotta, paljonko talouselämän suhdanteet muuttuvat tänä aikana. Ja tämä ei ole ainoa vuosia viipynyt tapaus.

Euron panssaripaidassa ollessamme menetetty teollisuuden kilpailukyky ja huono taloustilanne eivät kestä raskasta hallintomenettelyä. Hallintopäätökset rasittavat hallinto-oikeuksia, aiheuttavat jutturuuhkia ja estävät talouselämän toimintaa ja tulevat veronmaksajien kustannettaviksi. Onneksi juttujen käsittelyaika on kiitettävästi lyhentynyt. Ei se tietenkään saa vaarantaa oikeusvarmuutta, mutta kuinka raskaaseen hallintoon meillä on varaa?

Muutamia havaintoja: Osio "Poliisi", sivu 85: Kantelija ei ole saanut poliisilta eikä syytäjältä pyytämäänsä asiakirjoja, mistä hän oli sitten kannellut. Vastauksessa kantelijalle syyksi annetaan se, etteivät viranhaltijat tienneet, kumman olisi pitänyt aineisto antaa. Eli tällaista tietämättömyyttä ei kyllä tulisi hallinnossa liioin olla. Oikeusasiamiehen oltua yhteydessä poliisiin se antoi samana päivänä pyydettyä asiakirjat, ja tähän osoittaa sen, että jos kantelija ei olisi mennyt näin pitkälle, hän ei olisi ehkä pitkänkään ajan kuluessa saanut sitten näitä asiakirjoja ja sitten olisi jäänyt vaille hänelle kuuluvia oikeuksiaan. Tuntematta kuitenkaan tapausta yksityiskohtaisesti — tässähän emme niitä kuitteja näe — tuli käsitys, että oikeuksiinsa pyrkivä joutui ponnistelemaan päästäkseen oikeudenmukaiseen lopputulokseen.

Sitten vielä palaan tässä viime kauden tarkastusvaliokunnan mietintöön koskien juuri hallintoa, sillä kun hyvä hallinto toteutuu, hallinto-oikeuksien juttumäärät supistuvat, lailisuusvalvojille tulevien kanteluiden määrä vähenee, veronmaksajien kustannukset vähenyvät ja talouselämän toiminta vilkastuu, kun vaikkapa yritysten voimavaroja kohdennetaan toimintaan valitusten sijasta.

Lopuksi sitten kehittämistehtävistä:

Kansainvälisestä työstä kiitoksia. Ihmisoikeuskeskus on esittänyt kansainvälisille instituutioille ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen lisäämistä. Tämä on hyvä.

Mutta palataan koti-Suomeen. Kertomuksesta luettua: "Koulukiusaamiseen puuttuminen on riittämätöntä. Kouluilla ei ole riittäviä keinoja havaita ja puuttua koulukiusaamiseen." Tämä on kyllä valitettava uhka. Tämä on esimerkiksi meidän koulujemme Pisa-tuloksille uhka, mutta loppupeleissä tämä on nuortemme terveydelle uhka. Pidän erityisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

välttämättömänä, että koulukiusaamiseen kiinnitetään huomiota, ja toivon, että maassamme hyvin vireille saatu koulupoliisitoiminta voisi jatkua, vaikka tiedämme poliisin niukkevat resurssit. En tarkoita mitään vartiointia koulussa enkä poliisin kiinniottoja vaan valistusta ja kasvatusta. Sitä pystytään pedagogian tukena käyttämään.

19.17 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2014 antaa mielestäni hyvän kuvan toimintavuodesta. Muutamia huomioita tämän kertomuksen pohjalta:

Ensinnäkin se, että kanteluita tuli viime vuoden aikana 4 600 kappaletta, ja — mikä parasta — kanteluiden käsittelyssä on päästy niin hyvälle tasolle, että vastaus kanteluun tulee oikeusasiamiehen toimistolta vuoden sisällä. Tämä taso, joka on saavutettu määrätietoisien toiminnan seurauksena ja asioiden hyvällä järjestelyllä, on kantanut nyt hedelmää, ja siitä oikeusasiamiehelle erikoiset kiitokset. Kansalaisten oikeusturvan kannalta on äärimmäisen tärkeää, että kansalainen asioidessaan viranomaisessa saa asianmukaisen päätöksen ja sitten mahdollisesti valittaessaan saa tuomioistuimelta tai asianomaiselta viranomaiselta päätöksen riittävän lyhyessä ajassa. Vuosien käsittelyajat eivät saa olla tätä päivää. Tässä asiassa oikeusasiamiehen toimisto on toiminut erinomaisen hyvin, ja siitä erikoinen kiitos.

Yksi huomio, joka koskee oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin välistä työnjakoa: Se on mielestäni käsitelty tässä kertomuksessa hyvin, ja on aivan oikein perusteltua, että tätä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin välistä työnjakoa selkeytetään. Tässä on se hyvä puoli, että tämä selkeyttäminen lainsäädännön kannalta voidaan tehdä aivan normaalin lainsäädännön pohjalta ilman sen kummempia kommervenkkejä. Ja kun saadaan selkeytettyä tämä työnjako, se tarkoittaa tietenkin sitä, että käsittelyajat edelleen lyhenevät ja kansalaisten oikeusturva paranee, kun molemmat viranomaiset voivat työssään keskittyä niihin erikoisalueisiin, joihin he ovat erikoistuneet ja jotka he parhaiten hallitsevat. Tämä kehitys on erittäin suotavaa, ja toivon, että perustuslakivaliokunta seuraavissakin kertomuksissa kiinnittää tähän huomiota, jotta saadaan tämä työnjako selväksi. Siitä hyötyvät sekä kyseiset toimijat itse että joka ainoa Suomen kansalainen. Oikeusvaltion yksi tärkeä periaatehan on se, että käsitellyt ovat riittävän lyhyitä ja päätöksen saa riittävän nopeassa aikataulussa.

Kertomusvuonna 2014 teemana oli tämä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen, ja tältä osalta me voimme olla tyytyväisiä tässä maassa, kun Suomen kansallinen oikeusinstituutio sai viime vuonna joulukuussa parhaan mahdollisen statuksen, A-statusen, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että me pystymme käyttämään puhevaltaa sitten ihmisoikeusneuvostossa, kun siellä asioimme. Tämä kertoo siitä, että se työ, mikä oikeusasiamiehen toimistossa on tehty, on kantanut hedelmää ja se on huomattu myös kansainvälisesti. Se luo hyvää pohjaa sille, että pystymme ihmisten oikeuksia turvaamaan jatkossakin hyvin ja ennen kaikkea niin, että sen pienen ihmisen asia tulee hoidettua mahdollisimman jämäkästi.

Aina on syytä muistaa se, että oikeusturvaa ja oikeussuojaa tarvitsevat kaikista kipeimmin ne ihmiset, joilla muuten mahdollisuudet omien asioiden oikeudelliseen ajamiseen ovat heikot. Sellaisella henkilöllä, jolla taloudelliset mahdollisuudet ovat rajattomat, tällaista ongelmaa ei ole. Mutta tässä asiassa pitää tarkastella sen pienen ihmisen asemaa ja hänen oikeusturvaansa. Siinäkin mielessä tämä oikeusasiamiehen kertomus on hyvä, ja toivon, että sama hyvä työ jatkuu tänäkin vuonna ja tulevana vuosina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

19.21 **Kari Kulmala ps:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä ihan lopuksi tuoda esiin suoran siteerauksen eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen 2014 sivuilta 225—226. Tämä seikka monesti kuntien ja kaupunkien virkamiehiltä unohtuu heidän tehdessään päätöksiä vammaisen kuljetuspalveluista: "Kunnan kuljetuspalvelujen soveltamisohjeissa ei ole mainittu mahdollisuudesta yksilökohtaiseen harkintaan lähikuntiin suuntautuvien matkojen osalta. Joissain tilanteissa tämä voi johtaa siihen, että kaupungin soveltamisohjeet rajoittavat vaikeavammaisen henkilön subjektiivista oikeutta kuljetuspalveluihin. Oikeusasiamies korosti, että vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus itse päättää siitä, miten hän hänelle myönnettyjä kuljetuspalveluja käyttää. Kunnalla ei siten ole oikeutta vaikeavammaisen puolesta määritellä ilman laissa siihen olevaa perustetta esimerkiksi sitä, mihin kuljetuspalvelut ulottuvat. Kunnalla ei ole oikeutta kaventaa tai estää omilla ohjeillaan henkilölle kuuluvien ehdottomien oikeuksien toteutumista."

19.22 **Hannakaisa Heikkinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Otan kolme asiaa esille eduskunnan oikeusasiamiehen viime vuoden kertomuksesta. Sivuan vanhusten laitostolaja, lastensuojelun ja lapsiasioiden käsittelyä ja sitten kolmantena asiana tätä edustaja Zyskowitzin esiin nostamaa paperittomien terveydenhuoltoa.

Oikeusasiamies nostaa esille vanhusten tilanteen laitoshoidossa. Meillä on kymmeniätuhansia ihmisiä erilaisissa palveluasumisen ja laitoshoidon malleissa ollut ja tulee varmasti meidän demografisen kehityksen vuoksi olemaan myös jatkossa. Mutta se, mitä meillä ei tulisi olla ja mihinkä meidän jatkuvasti on syytä kiinnittää huomiota, on se, että siellä on erilaista kaltoinkohtelua, ravinnonpuutetta, ongelmia hygieniassa, riittämätöntä vaippojenvaihtoa, kuntoutuksen puutetta, siis ihan kerta kaikkiaan kuntoutuksen puutetta, ulkoilun mahdollisuuden puutetta. Tällaista ei meillä tulisi olla. Näitä ongelmia on myös sitten avopalvelun piirissä olevien vanhusten, ikäihmisten, asioissa. Oikeusasiamies nostaa esille turvallisuudentunteen, heikkouden. Myös täällä ulkoilun järjestämisessä on ongelmia ja ylipäättänsä kodin ulkopuolisten asioiden hoidossa. Oikeusasiamies tuo esille, että näitten vanhustenhoidossa käytettävien itsemääräämisoikeuden rajoittamistoimenpiteitten tulisi perustua lakiin, mutta vaadittava säädöspohja puuttuu kuitenkin kokonaan. Nämä asiat eivät ole yksinkertaisia, mutta näen kyllä, että nämä asiat on hyvä nostaa myös näillä ja tulevilla valtiopäivillä esille.

Arvoisa rouva puhemies! Lastensuojelusta ja lapsiasioista oikeusasiamies nostaa kertomuksessa kuntien lastensuojelun yleisten voimavarojen niukkuuden. Tämä on tunnettu tosiasia valitettavasti edelleenkin lähes joka puolella Suomea, ja ongelmana on ylipäättänsä sosiaalityöntekijöiden vähäinen määrä, joskus puutteellinen koulutus ja sitten työntekijöiden suuri vaihtuvuus. Nämä kaikki yhdessä ja erikseen heikentävät lastensuojelupalveluiden laatua. Oikeusasiamies toteaa, että lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ovat riittämättömiä. Sijoitettuja lapsia on vaikea saada tarvitsemaansa hoitoon.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä yhteydessä haluaisin todeta ja kannustaa meitä kaikkia, että meillä on eri puolilla Suomea myös erinomaisia hyviä malleja ja käytänteitä. Puhutaan muun muassa niin sanotusta Imatran mallista. Imatralla on hyvinvointineuvola, palkittu ohjelma, tai ihan käytössä oleva malli, jossa panostetaan erityisen paljon ennalta ehkäisevään työhön, perheiden varhaiseen tukemiseen. Näillä kaikilla toimenpiteillä ollaan saatu parannettua lasten hyvinvointia, perheitten hyvinvointia ja tuotu isoja säästöjä kunnalle siinä, että tätä lasten huostaanottoa ja muita tämmöisiä raskaampia toimenpiteitä ei ole sitten tarvittu. Näenkin, että nyt sote-uudistuksessa yksi meidän tärkeimpiä tehtäviä on poimia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

näitä loistavia malleja ja levittää niitä eri puolille Suomea. Sitä kautta saadaan säästöjä ja sitä kautta saadaan parempaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja sitä kautta parempia, myönteisempiä kirjauksia oikeusasiamiehen vuotuisiin kertomuksiin.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti tästä edustaja Zyskowiczin esille nostamasta paperittomien terveydenhuollosta. Sivuan pelkästään, koska kello käy, lyhyesti sitä, että tämä asia ei ole sillä tavalla hyvin yksinkertainen. Sillä tavoin, jos me emme tarjoa paperittomille minkäänlaisia terveydenhuoltopalveluja ja he kuitenkin jäävät olemaan Suomeen, tavaltaan piiloon virallisen yhteiskunnan ulkopuolelle, kenties ne sairaudet, mitä heillä on — kaikkia emme tietenkään tunne, ja kaikki eivät välttämättä hirveän tuttuja edes Suomessa ole — eivät katoa minnekään. Sitä kautta, kun sairaudet pahenevat ja jossain pisteessä heitä on pakko kuitenkin sitten hoitaa, meidän terveydenhuoltomenot saattavat räjähtää vielä pahemmin kuin jos heillä olisi oikeus tällaisiin ensi asteen terveydenhuoltopalveluihin.

19.28 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kuitenkin korostaa tuohon äskeiseen puheenvuoroon liittyen, että tämä on ihan vakava ongelma, tämä paperittomien terveydenhoito. Olen erittäin iloinen, että edustaja Zyskowicz otti sen esille. Ymmärrän toki, että se on monitahoinen asia, mutta me varmasti ymmärrämme, että jos tänne tulee kymmeniätuhansia henkilöitä ja jos on täydellinen terveydenhoito — se pitää sisällään kaiken hammasremonteista ja tämäntyyppisistä asioista lähtien — kyllä se on vetovoimatekijä, jos ihminen tällaisia palveluita saa. Kyllä meidän täytyy myöntää se tosiasia, että me olemme aika voimattomia, ja ihan oikeasti kansalaiset ovat todella vihaisia siitä, että meillä joudutaan vanhustenhuollosta, mistä sinäkin puhuit, leikkaamaan ja ihmiset eivät saa hoitoa. Minä en haluaisi nähdä sitä, kun suomalainen lähtisi samalla lailla kuin muuhun vapaaehtoistyöhön lastensuojeluun, vanhustensuojeluun, kaikkeen tällaiseen, että me keräisimme tavaroita ja lähtisimme sinne. Minulla on unelma hoitaa minun vanhukseni hyvin. Siitä minä olen edellisen puhujan kanssa hieman eri mieltä, että ei tämä nyt ihan mikään pikkuasia ole.

19.29 **Hannakaisa Heikkinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä edellistä puheenvuoroa haluan kuitenkin nyt opponoida. Ei voida näin mustavalkoisesti ajatella, että vaihtoehtona on vain tarjota paperittomille täydellinen terveydenhoito. Kuitenkin kyse on siitä perustason terveydenhuoltotarpeesta, jota itse tuossa tarkoitin — jos edellinen puhuja viittasi siihen, että suomalaiset ovat vihaisia, jos heille tarjotaan kaikkea hyvää erikoissairaanhoidon saakka ja se on poissa meidän omilta vanhuksiltamme. Ylipäänsä en tykkää tämmöisestä vastakkainasettelusta, mutta voisin vastaan opponoida tässä, että ei varmaankaan kantaväestö tykkää myöskään siitä, että näitten paperittomien terveydentila traagisesti heikkenee ja ne sairaudet, joihin he eivät saa tarvitsemaansa sairaanhoitoa, pahenevat ja ne leviävät väestöön hallitsemattomasti. Ainakaan tätä ei meistä varmaan kukaan halua.

19.30 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaikkihan täällä käsitykseni mukaan saavat perusterveydenhoidon. Ja kyllähän erikoissairaanhoidoakin tällä hetkellä annetaan — juurihan me luimme, että sairaalassa hoidetaan tuberkuloosipotilasta — emmekä me tietenkään jätä niitä sairauksia hoitamatta. Mutta kyllä tämä pitää ottaa ihan vakavasti. Sitten täytyy muistaa, että kun henkilö ei ole saanut oleskelulupaa, hän on täällä laittomasti. Minäkin haluaisin auttaa kaikkia, jos minulla olisi rahaa — minä annan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

myös eläintensuojeluun tuonne Afrikkaan rahaa ja moneen muuhun asiaan, erilaisiin keräyksiin. Totta kai me haluamme auttaa, mutta meidän täytyy ymmärtää, että nämä meidän rahat ovat rajalliset, että jos me yritämme säästää sotessa 3 miljardia ja se menee hetkessä näihin maahanmuuton ongelmiin, niin täytyy vain priorisoida ne asiat. Laittomasti maassa oleva on täällä laittomasti.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Vielä tämä vastauspuheenvuoro, edustaja Heikkinen, sitten puhujalistaan.

19.31 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ymmärryksen ja kuulemani mukaan paperittomat eivät kyllä saa tarvitsemaansa terveydenhuoltoa Suomessa tällä hetkellä. Ja vielä toistan tämän kantani, mitä yritän selittää: ylipäättensä meillä terveydenhuollossa ja kaikkien sairauksien kohdalla ennalta ehkäisty sairaus on halvin sairaus, seuraavaksi halvin on se, että asioihin puututaan tarpeeksi ajoissa, kun kustannukset ja tarvittavat hoidot ovat mahdollisimman vähäisiä, ja kalleinta on se, että sairaus pääsee pitkälle ja tarvitaan erikoissairaanhoidoa. Tämä pätee koko ihmiskuntaan, koko eläinkuntaan ja varmaan koko luomakuntaan — näin vain on, että asioihin pitäisi pystyä paneutumaan silloin, kun tarvitaan mahdollisimman vähäisiä toimenpiteitä. Ja näin on kyllä myöskin näitten paperittomien terveydenhuollon kohdalla.

Arvoisa puhemies! Näen, että tämä on kipeä (Puhemies koputtaa) aihe, mutta silti siitä täytyy rohjeta meidän puhua ja löytää parempia käytänteitä.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja puhujalistaan.

19.32 Kaj Turunen ps: Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti:

Yhteiskuntarauhan säilyminen on tällä hetkellä, ainakin minun mielestäni, monella tapaa uhattuna. Yksi näistä vaikuttimista siinä, kuinka voidaan yhteiskuntarauha ylipäänsä Suomessa säilyttää, ovat nämä turvapaikanhakijoiden tekemät rikokset. Tässä edustaja Zyskowiec piti mielestäni erittäin hyvän puheenvuoron. Minun mielestäni olisi erittäin merkityksellistä se, että suomalainen yhteiskunta antaisi nyt vahvan signaalin näille turvapaikanhakijoille, että Suomessa ei voi tehdä rikoksia. Sen signaalin pitäisi olla sellainen, että laitetaan sitten porukkaa menemään takaisin. Minkälaisissa rikoksissa sitten näin olisi? Minä olen itse sitä meiltä, että kaikkiin sillä tavalla vakaviin rikoksiin syyllistyminen, että niistä Suomessa tuomitaan minimissään kuusi kuukautta vankeutta, aiheuttaisi sen, että suoritettaisiin nopea karkottaminen. Mutta sen lisäksi on mielestäni joissain rikoksissa määriteltävä nollatoleranssi. Erityisesti seksuaali- ja väkivaltarikoksien yrittämisenkin pitäisi johtaa karkotukseen. Myös rikoksen valmistelun ja terrorismin rahoittamisen tai sen yrityksen tulisi johtaa nopeaan karkottamiseen.

Tämä signaalivaikutus on minun mielestäni tässä erityisen tärkeä. Nyt jos meillä kerrotaan turvapaikanhakijoille, pyritään kertomaan, suomalaisten yhteiskunnasta, naisten asemasta ja niinpäin pois, se viesti ei nähtävästi mene perille, vaan tarvitaan ihan tällainen konkreettinen signaalivaikutus sinne, että se viesti menee perille.

19.34 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vielä tästä laittomasti maassa olevien terveydenhuoltopalvelujen laajentamisesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

Ensinnäkin toivon, että huolimatta tästä kannanotosta, mikä on oikeusasiamiehen kertomuksessa vuodelta 2014, oikeusasiamies ei ajaisi tätä asiaa. Itse olen ymmärtänyt, että jos ei ulkopuolisia paineita kovin paljon tule, niin nykyinen hallitus ei aio tässä asiassa liikua, ja hyvä niin.

Todellakin pitää muistaa, että puhutaan laittomasti Suomessa olevista ihmisistä, ja kun ihmiset ovat laittomasti Suomessa, niin koko suomalainen yhteiskunta pyrkii siihen, että he lähtisivät Suomesta pois, koska heillä ei ole laillista oikeutta olla Suomessa. Silloin pitää kysyä, että jos me laajennamme heidän sosiaali- ja terveyspalveluitaan, niin edistääkö se sitä pyrkimystä, mikä koko suomalaisella yhteiskunnalla on, eli että he palaisivat lähtömaihinsa mahdollisimman pian, vai onko se sellainen tekijä, joka toimii toiseen suuntaan. Minun mielestäni se toimii toiseen suuntaan.

Sitten ihan selvyuden vuoksi se, mitä edellinen hallitus esitti: Edellinen hallitus ei esittänyt samoja terveyspalveluita kuin mitä on suomalaisilla, vaan tämä esitys, mikä oikeusasiamiehen kertomuksessa sivulla 77 on mainittu, tarkoitti, että nykyisen kiireellisen hoidon sijaan he saisivat laajempia terveyspalveluita. Muistaakseni siinä oli käsite "välttämättömiä palveluita".

Itse olen sitä mieltä, että jos nykyisen kiireellisen hoidon tulkinnassa on jotain ongelmia, niin muutettakoon näitä tulkintoja sosiaali- ja terveysministeriön ja kuntien toimesta. Itse ainakin näen, että todellakin, jos meillä on joku tarttuva sairaus, niin totta kai on kiireellistä sitä hoitaa, ettei se tartu edelleen. Näin käsittääkseni tänä päivänä esimerkiksi tuberkuloosin kohdalla menetellään.

Hallitus siis ei esittänyt samaa kuin mikä on suomalaisten ja laillisesti Suomessa olevien oikeus terveyspalveluihin, mutta kannattaa huomata, että työryhmässä, joka tätä valmisti, tämänkin malli oli esillä, ja ainakin vihreät vaativat täysin samoja palveluita kuin on laillisesti Suomessa olevilla ulkomaalaisilla ja suomalaisilla. Tämä todellakin tarkoittaisi sitä, että hampaat hoidetaan ja muuta. Jokainen voi kuvitella, että jos meillä on Pietarissa satojatuhansia sairaita ihmisiä, jotka tietävät, että Suomessa veronmaksajien piikkiin pystyy hoitamaan hampaansa ja sairautensa, niin — kyllä ainakin minä näin uskon — takuuvarmasti se olisi vetovoimatekijä silloin.

19.37 Annika Lapintie vas: Rouva puhemies! Tarkoituksena oli lopuksi kiittää vilkkaasta keskustelusta ja mielenkiinnosta tätä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomusta ja perustuslakivaliokunnan mietintöä kohtaan, mutta huomaa tässä, että keskustelu edelleen jatkuu. Mutta siitä huolimatta ottaisin esille tämän, mitä tuossa esittelypuheenvuorossani en vielä ottanut: Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan saapui kertomusvuonna 4 600 kantelua, ja ratkaisuja sen sijaan tehtiin 4 750 eli enemmän kuin mitä oli saapuneita. Kaikista ratkaisuista kanteluihin ja omiin aloitteisiin 774:ssä eli yli 16 prosentissa kantelu johti johonkin toimenpiteeseen, ja samalla valiokunta huomasi, että kertomusvuonna tehtiin tarkastuksia 111 kohteeseen, mikä on 25 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Eli valiokunta piti hyvin tärkeänä sitä, että Oikeusasiamiehen kansliassa on saavutettu kanteluisissa enintään vuoden käsittelyaika, ja pitää myös toivottavana, että se jatkossakin pysyy tässä aikataulussa, ja ainakin sen perusteella, miltä nyt näyttää, tässä myös pysytään.

Sen lisäksi näissä edustajien keskusteluissa tuli esille monia asioita, jotka varmasti tulevat tänne täysistuntoon myös kansalaisaloitteiden tai hallituksen lakiesitystenkin pohjalta, ja näiden osalta on varmasti aina syytä muistaa, että Suomea sitovat kansainväliset sopimukset, joista ehkä tärkeimpänä nykyään voi mainita tämän Euroopan unionin perusoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

keuskirjan velvoitteet, jotka ovat aika täsmällisiä ja joiden merkitys myöskin jatkuvasti kasvaa, ja tässä työssä varmaan kaikki sen muistavat.

19.39 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vielä palaan tähän äsken käytyyn keskusteluun paperittomien oikeudesta terveydenhuoltoon. Paperittomilla ei tällä hetkellä ole minkäänlaista oikeutta Suomen-laajuiseen terveydenhuoltoon. On hyvä, että ei sekoiteta turvapaikanhakijoita ja paperittomia tässä yhteydessä.

Mutta sitten edustaja Zyskowicz puheenvuorossaan pelkäsi sitä, että jos meille tulisi laajemmat oikeudet paperittomien terveydenhuoltoon, niin se saattaisi aiheuttaa miljoonamääräisen ihmismäärän tulon esimerkiksi Pietarista. Mutta jos minä olen oikein ymmärtänyt ja oikein muistan, niin esimerkiksi Helsingin kaupunki kyllä tarjoaa jonkintasoisia terveydenhuoltopalveluja paperittomille, ja käsittääkseni mitään ryntäystä ei kyllä Pietarin suunnasta ole tullut.

Minä itse kannatan näissä keskusteluissa semmoista rauhallista otetta, että ei tämmöisten uhkakuvien perusteella annettaisi signaaleja tähän yleiseen keskusteluun, koska sehän uppoaa ihmisiin kuin kuuma veitsi suihin, että näitä uhkakuvia maalaillaan. Minusta on paljon tärkeämpää, että tätä tarkastellaan esimerkiksi kansanterveyden näkökulmasta, ja haluan tässä vielä kerran toistaa tuossa äsken sanomani, että mitä aikaisemmin terveyspoikkeamiin, puhkeaviin sairauksiin ja ylipäättänsä terveyden edistämiseen panostetaan, tähän kaikkeen kun puututaan ajoissa, niin loppuviimein se on aina edullisinta kansantaloudelle ja kansanterveydelle. Tämä on se linja, mitä ainakin omissa puheenvuoroissani haluan aina korostaa.

19.41 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Otan nyt ensin kantaa tähän keskusteluun paperittomista siirtolaisista — tai kuten edustaja Zyskowiczkin äsken sanoi, voi puhua myös laittomista siirtolaisista — ja heidän terveydenhuollostaan. Yhdyn kyllä itse ainakin tässä edustaja Zyskowiczin näkemykseen siitä, että jos heille nyt taattaisiin jatkossa laaja terveydenhuolto, niin kyllä se voisi toimia jonkinlaisena vetovoimatekijänä. Itse kyllä periaatteellisista syistä en voi kannattaa sitä, että heille oltaisiin valmiit takaamaan erityisen laajaa terveydenhuoltopalvelua. Meidän täytyy nyt muistaa se, että myöskään kaikille suomalaisille meillä ei ole ollut aina helppoa tarjota riittäviä terveydenhuoltopalveluita. Kyllä tässä on myös periaatteellisesta kysymyksestä tosiaan kyse. Toivotaan nyt sitten, että tämä sote-uudistus tuo tähän suomalaisten terveydenhuoltoon ratkaisun.

No, sitten vielä toisena asiana tähän edustaja Turusenkin mainitsemaan asiaan näiden vakaviin rikoksiin syyllistyneiden turvapaikanhakijoiden mahdollisesta karkottamisesta. Itselleni, kuten varmasti myös monelle muulle kansanedustajalle, on tullut paljon sähköpostia huolestuneilta ihmisiltä, jotka ovat tosiaan hyvin huolissaan tämän maahanmuuttokriisin aiheuttamista mahdollisista ongelmista. Nythän näistä on saatu mediastakin valitettavasti kuulla ja lukea enenevässä määrin, nimenomaan juurikin naisiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta ja sen yrittämisestä. Olen kyllä ehdottomasti edustaja Turusen kanssa samaa mieltä, että pelkästään tämä turvapaikanhakijoille annettava valistus ei riitä, vaan kyllä meidän täytyy ottaa tiukka linja sen suhteen, että se, joka täällä on hätää paossa, ei väkivaltaa tee eikä sitä yritä, vaan hänet pitää sitten karkottaa.

19.43 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Vielä lyhyesti tästä asiasta. Pyrin kyllä minäkin välttämään aiheettomien uhkakuvien maalaamista, mutta kun me jo tänä päi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

vänä tiedämme, että meillä ensi vuonna on tuhansia kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita, jotka jäävät Suomeen, eli laittomasti Suomessa olevia ihmisiä, niin ei mielestäni voida aiheettomana uhkakuvana pitää sitä, että mitä laajemmat sosiaali- ja terveysterveysturismia, jossa tullaan viisumilla ja sitten, kun viisumi menee vanhaksi, jäädään laittomasti maahan ja saadaan suomalaisten veronmaksajien piikkiin palveluita — toivottavasti ei myöskään tule. Pidän sitä mahdollisena ja olen huolissani, että näin voisi käydä, mutta hyvä, jos näin ei ole Helsingissä käynyt eikä kävisi.

No, mitä sitten tulee näihin pietarilaisiin, niin on totta, että Helsingissä tänä päivänä on laajemmat palvelut myös laittomasti maassa oleville. Pietarista tietävästi ei ole tällaista terveysturismia, jossa tullaan viisumilla ja sitten, kun viisumi menee vanhaksi, jäädään laittomasti maahan ja saadaan suomalaisten veronmaksajien piikkiin palveluita — toivottavasti ei myöskään tule. Pidän sitä mahdollisena ja olen huolissani, että näin voisi käydä, mutta hyvä, jos näin ei ole Helsingissä käynyt eikä kävisi.

Vielä ihan selvytyden vuoksi: Turvapaikanhakijat eivät ole laittomasti Suomessa. He ovat laillisesti Suomessa, ja heille kuuluvat luonnollisesti — minun mielestäni luonnollisesti — laajemmat terveysterveysturismia, jossa tullaan viisumilla ja sitten, kun viisumi menee vanhaksi, jäädään laittomasti maahan ja saadaan suomalaisten veronmaksajien piikkiin palveluita — toivottavasti ei myöskään tule. Pidän sitä mahdollisena ja olen huolissani, että näin voisi käydä, mutta hyvä, jos näin ei ole Helsingissä käynyt eikä kävisi.

19.45 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Zyskowicz tuossa aika paljon toikin esiin näitä asioita. Edustaja Heikkinen sanoi ensin jossakin puheenvuorossa, että pitää voida kaikista asioista puhua, ja sitten hän kuitenkin sanoi seuraavassa puheenvuorossa, että uhkakuvia maalaillaan. Ei se ole uhkakuvien maalaamista, kuten edustaja Zyskowicz sanoi, jos me otamme faktat pöytään. Tämä tilanne vain on tällainen. Ihmiset ovat tosi vihaisia siitä, kun viranomaiset ovat ensinnäkin pantanneet tietoa näistä rikosasioista ja on tullut sitten esille, että siitä on ollut poliisin ohjeita, ettei niistä saa tiedottaa. Juuri se suututtaa ihmiset, että tietoa on pantattu. Mitä nyt viikonlopun tapahtumia oli erään ministerin toiminnasta, se suututti, että annetaan väärää tietoa, ei se, että joku sanoo vahingossa jotakin tai unohtaa jonkun sanan — se suututti, jos tahallaan pimitetään. Tämä on ihan sama asia joka ikiselle ihmiselle, minkä takia on tietty asia, mistä ei saa puhua. Kun lehdestä saa lukea, että juoppoputka suljettiin, niin onko se kauhean kiva nimitys ihmisestä, jolla on päihdeongelma? Ei kukaan siitä nosta meteliä, mutta sitten tämä asia on semmoinen, että ei saa puhua. Ei rehvastella sillä, että puhutaan kaikesta, jos ei sitten kumminkaan saa puhua.

19.46 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa puhemies! Toivon, että edellinen puhuja ei lavenna keskustelua näihin rikoksiin, todettuihin raiskautapauksiin. Minä en ole näitä sivunnut omassa puheenvuorossani millään tavalla, pelkästään liittyen paperittomien ja toisaalta turvapaikanhakijoiden, jotka eivät ole paperittomia, terveydenhuoltoon ja omiin näkemyksiini siitä, missä vaiheessa heille tulisi antaa terveysterveysturismia, jossa tullaan viisumilla ja sitten, kun viisumi menee vanhaksi, jäädään laittomasti maahan ja saadaan suomalaisten veronmaksajien piikkiin palveluita — toivottavasti ei myöskään tule. Pidän sitä mahdollisena ja olen huolissani, että näin voisi käydä, mutta hyvä, jos näin ei ole Helsingissä käynyt eikä kävisi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2015 vp

Aivan oikein totesi edustaja Zyskowicz tästä kiireellisen avun antamisesta. Se on tällä hetkellä näin lakitekstissä, mutta käytännössä hyvin moni, joka tarvitsisi kiireellistä apua, käännytetään pois. Itse ainakin näen, että jos on näkyvillä, että on syöpätapaus, niin kyllä se olisi mielestäni kiireellisen avun piirissä ja pitäisi ottaa mahdollisimman pian hoitoon. Mutta usein tällainenkin syöpäpotilas kenties saa apua vasta siinä vaiheessa, kun todella tarvitaan jo melko kalliita hoitoja.

Nämä asiat terveydenhuollossa ovat totta kai tiukkoja jo sen takia, että meillä on erittäin rajalliset resurssit siihen, mutta vielä kerran haluan korostaa sitä, että hyvin moni sairaus ja vamma ovat siten halvempia meille kaikille, olipa kyse sitten kantasuomalaisesta, maahanmuuttajan statuksella täällä olevasta, tänne turvapaikkaa hakevasta tai sitten paperittomasta. Aina kannattaa puuttua ajoissa näihin.

19.49 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Luulen, että en käytä tässä yhteydessä pidempää puheenvuoroa. Haluan kuitenkin kiittää arvoisaa perustuslakivaliokuntaa hyvästä mietinnöstä, ja samoin haluan kiittää arvoisia kansanedustajia niistä puheenvuoroista, joita tämän oikeusasiamiehen kertomuksen käsittelyn yhteydessä on käytetty. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 3/2015 vp johdosta.